

VALTIO-OPPI JA OIKEUSTIEDE *

Antero Jyränki

Otsikossa on kysymys kahden tieteenalan välisestä suhteesta. Etenkin juristeja näyttää maailman sivu kiinnostaneen tuollaisten suhteiden miettiminen. Mieltä on askarruttanut ennen muuta se, kuinka saada rajat selviksi, kuinka säilyttää opin puhtaus ja pysyttää juridiikka puhtaana juridiikkana.

Tuollainen puhdasoppisuus saisi olla jo taakse jäänyttä. Kun on kysymys tiedon hankkimisesta, on täysin toisarvoista, minkä nimikkeen alla sitä hankitaan, minkä tieteenalan lipun alla purjehditaan. Ensiarvoista on se, mitä tutkitaan ja ennen kaikkea: millaisia kysymyksiä esitetään ja mitkä kysymykset jäävät esittämättä, vastaamisesta puhumattakaan. Tämä pitää paikkansa myös niihin asioihin nähden, joiden parissa valtio-oppi ja (valtiosääntö- ja hallinto-)oikeustiede askartelevat. Pääongelmana näkisin nykyisin olevan sen välttämisen, ettei näiden kahden tieteenalan välinen rajankäynti estä kysymysten asettamista ja uuden tiedon hankkimista.

Jotenkin tuntuu siltä, että elämme aikaa, jona pyrkimys tieteellisten rajoitusten murtamiseen ja tieteittenvälisiin kontakteihin ja tutkimusotteisiin on voimistumassa. On lukuisia kysymyksiä, jotka jäävät tekemättä, jos tiukoista jaoiteluista tieteenaloihin pidetään kiinni.

Esitykseni johdannoksi on minun lyhyesti selvitettävä perinteisen oikeustieteen (jota jäljempänä nimitän oikeusdogmatiikaksi) tavoitteita ja välineitä.

Oikeusdogmatiikan tehtäväksi on katsottu oikeussääntöjen systematisointi ja tulkinta. Ydinkysymyksenä on: mikä on Suomen voimassa olevan oikeuden kanta tietyssä kysymyksessä? Oikeusdogmatiikassa tutkimuksen kohteena on säädöstekstiin sisältyvä oikeuslause, esimerkiksi HM 77, 1 §, jossa sanotaan, että »Helsingin yliopistolle pysytetään itsehallinto-oikeus». Selvitetään millaisia tulkintavaihtoehtoja oikeuslauseen sisältö mahdollistaa jossain konkreettisessa tapauksessa ja valitaan näistä vaihtoehdoista jokin, jota sitten suositetaan käytettäväksi lain soveltajalle, siis tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle.

Tulkintavaihtoehtojen löytämisessä voidaan käyttää hyväksi muiden tieteenalojen tuloksia. Esimerkiksi ns. analyttinen tutkimussuuntaus oikeustieteessä on halukkaasti turvautunut nykyaikaiseen logiikkaan. Tulkintasuositusten valinta

* Tämän kirjoituksen pohjana on valtio-opin neuvottelupäivillä 10. 1. 1970 pidetty alustus.

taas tapahtuu käyttäen argumentaatiota, jossa tietyyppisillä argumenteilla on historiallis-yhteiskunnallisista syistä — niin teoreetikkojen kuin käytännön soveltajien mielessä — suurempi paino kuin muunlaisilla argumenteilla. Tällaisia painavia argumentteja ovat esimerkiksi lainvalmistelun ja lain eduskuntakäsittelyn vaiheita tutkimalla hankittu käsitys ns. lainsäätäjän tarkoituksesta sekä selvitykset siitä, miten ylimmät oikeusasteet tai — valtiosääntönormien kyseessä ollen — valtioneelimet ovat säännöstä soveltaneet. Juridisessa argumentaatiossa ei yhtä tulkintasuositusta voida väittää »todeksi» ja toista »vääräksi» vaan argumentaatio on »vakuuttava» tai »vähemmän vakuuttava».¹

Oikeusdogmatiikan yhteiskunnallinen funktio — nimenomaan sen avoin funktio — on sängen selvä ja konkreettinen: tarkoituksena on auttaa lakimiehiä ja muitakin kansalaisia, jotka käytännön elämässä — ennen muuta toimiessaan tuomioistuimissa, muissa viranomaisissa ja valtiorogaaneissa — kokevat löytää ratkaisuja erilaisiin oikeuskysymyksiin. Oikeusdogmatiikan metodin ei sanotakaan periaatteessa poikkeavan käytännön juridiikan metodista. Eron todetaan vain olevan siinä, ettei oikeusdogmatiikassa ole ratkaisupakkoa. Oikeusdogmaatikko voi siis tyytyä vain erilaisten tulkintavaihtoehtojen esittämiseen ja jättää esittämättä tulkintasuosituksen. Todellisuudessa näin tosin tapahtuu ylen harvoin.

Sellaisia säädöksiä ei ilmeisestikään ole mahdollista säätää, että ihmiselle jäisi vain niiden kirjaimellinen noudattaminen. Säädetekstit ovat aina tulkinnanvaraisia, kaipaavat siis selvittämistä. Siksi oikeusdogmatiikkaa tullaan kaikei aina jossain muodossa tarvitsemaan.

Selvää kuitenkin on, etteivät oikeussäännöt ole askarruttaneet vain oikeusdogmaatikkoja. Sosiologia on vanhastaan ollut kiinnostunut yhteiskunnallisten tekijäin ja oikeussääntöjen vuorovaikutuksesta. Oikeusnormillahan on yhteiskunnallinen taustansa: mitkä tekijät ovat vaikuttaneet normin säätämiseen, mihin tarkoituksiin sen säätämällä on pyritty, kenen eduksi ja kenen vahingoksi normi on tarkoitettu? Mikä siis on se yhteiskunnallinen tilanne, josta normi on noussut? Edelleen oikeusnormilla on yhteiskunnalliset vaikutuksensa: normi vaikuttaa (mutta yhtä hyvin saattaa olla vaikuttamatta) ihmisten käyttäytymiseen. Erityisesti se vaikuttaa valtiorogaaneissa, tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa toimivien ihmisten käyttäytymiseen. Kenen eduksi se vaikuttaa ja kenen vahingoksi? Näitä seikkoja tutkii oikeussosiologia. Ainakin sen pitäisi tutkia niitä.²

Oikeussosiologia on aivan näihin asti kuitenkin ollut lähinnä rikosoikeuden sosiologiaa. Kovin vähän on esiintynyt yksityisoikeuden sosiologiaa, julkisoikeuden sosiologiasta puhumattakaan. Mutta mitä olisi julkisoikeuden sosiologia? Sillä ja valtio-opilla on aivan ilmeisesti yhteisiä alueita. Kun esimerkiksi tutkitaan komitealaitoksen osuutta ja vaikutusta lainsäädäntöprosessissa, voi tällainen tutkimus yhtä hyvin kuulua sosiologian kuin valtio-opin piiriin. Kysymys onkin enemmän siitä, missä määrin julkisoikeus, ennen muuta valtiosääntöoikeudelliset normit ja instituutit kiinnostavat valtio-opin ja sosiologian tutkijoita.

Sven Lindman mainitsee, että itse valtiosääntö tuskin enää on samalla tavalla valtio-opin keskeinen tutkimuskohde kuin aikaisemmin. Kuitenkin valtiosääntön tutkimuksella on Lindmanin mukaan edelleen tärkeä sijansa valtio-opissa. Nykyisin »pyritään saamaan mahdollisimman todennäköinen kuva valtioelimiänsä funktioista ja toimintaedellytyksistä». ³ Tämä on tietysti oikein ja hyvin. Tuntuu kuitenkin siltä, että ainakin Suomessa valtio-opillinen tutkimus olisi hyvin vahvasti suuntautunut kokonaan toisaalle, yhtäältä mikrotasolle, yksityisen ihmisen poliittisen käyttäytymisen tutkimukseen ja toisaalta muiden kuin virallisten poliittisten instituutioiden tutkimiseen. Valtionelinten toiminta, joka liittyy hyvin paljon oikeusnormien maailmaan, jää sitä vastoin tutkimatta. Olenkin valtiosääntöoikeuden tutkijana saanut sen vaikutelman, että Suomessa valtiosääntön ja valtioneelinten tutkimus on jäämässä lähes kokonaan valtiosääntöjuristien huoleksi. ⁴

Edellä hahmoteltu kuva toisaalta oikeustieteen ja toisaalta valtio-opin ja sosiologian välisestä työnjaosta on selkeä. Tällä hetkellä se ei kuitenkaan enää vastaa todellisuutta. ⁵ Juuri ennen kuin 1960-luku ehti päättyä, nostettiin kapinalippu oikeustieteen piirissä.

Kapinaliikkeen enempi analysointi ei kuulu tähän. Kannattaa kuitenkin mainita, että yhteistä niille tutkijoille, jotka suuntautuvat perinteistä oikeustiedettä (= oikeusdogmatiikkaa) vastaan tai kritisoivat sitä, näyttää olevan sen myöntäminen, että kysymyksenasettelut oikeustieteessä voidaan ja on syytäkin ottaa uudelleenarvioinnin kohteiksi. ⁶ Osa kriitikoista on avoimesti tyytymätön siihen pelkän tulkitsijan tehtävään, joka yhteiskunnallisessa työnjaossa näyttää osuneen oikeustieteen harjoittajille.

Olen itse osallistunut oikeustieteen nykytilaa koskevaan keskusteluun ja todennut, että oikeusdogmatiikka eristää oikeusnormin yhteiskuntatodellisuudesta. ⁷ Tästä eristyksestä on haittavaikutuksia useaan suuntaan. Yksilö, joka on saanut ammattikoulutuksensa oikeusdogmatiikan muodossa, ei tunne sitä yhteiskuntaa, josta oikeusnormi on lähtöisin ja johon hänen pitäisi normia soveltaa. Sama puute vaivaa oikeusdogmatiikan teoreetikkoja. Teoreetikon tulkintasuositus käytännön lakimiehelle nousee samalta kapealta pohjalta: tässä on siis — karkeasti sanoen — sokea opastamassa sokeaa. Tämä on vakava yhteiskunnallinen haitta.

Samanlainen haitta ilmenee myös siinä, että oikeusdogmaattisen koulutuksen saaneet henkilöt johtavat meillä lainvalmistelutyötä. Miksi sitten lainvalmistelutyötä ei anneta muiden käsiin? Syitä on monia, joista yksi on tässä yhteydessä tärkeä: meillä ei ole sellaisia eri alojen asiantuntijoita, jotka samalla olisivat tottuneet käsittelemään lakitekstiä ja oikeusnormeja. Meillä ei ole asiantuntijoita, jotka tunsivat sekä oikeusnormien dogmaattista puolta että näiden normien yhteiskunnallista taustaa ja vaikutusta. Seurauksena on, että lait laaditaan ja säädetään paljolti side silmillä ja sormituntumalla. Poliitikot eivät aina osaa lukea pykälätekstejä eivätkä siten pysty täysin kontrolloimaan, millaisia arvostuksia, millaisia yhteiskunnallisia ratkaisuja lakiteksteihin sisältyy. ⁸ Tekstejä

kirjoittavilla lakimiehillä ei taas ole tietoa kaikista niistä vaikutuksista, joita oikeussäännöillä on yhteiskuntaan.

Väitän edelleen, että tähän asti vallinnut tarkkarajainen työnjako toisaalta oikeustieteen (= oikeusdogmatiikan) ja toisaalta julkisoikeuden sosiologian ja valtio-opin välillä on ollut vaikuttamassa siihen, että eräät varsin tärkeät yhteiskuntaelämän lohkot ovat joko jääneet tutkimatta tai sitten josta tapauksessa liian vähän tutkituiksi. Kysymys on juuri oikeussääntöjen ja yhteiskunnan vuorovaikutuskentästä, alueesta, joka edellä hahmotellun työnjaon mukaan on katsottu kuuluvaksi valtio-opin ja sosiologian piiriin.

Otan käytännön esimerkin, joka selventää väitettäni. Valtioneuvosto teki kesällä 1969 periaatepäätöksen, joka saattaa johtaa siihen, että lähivuosina pannaan alulle yksi itsenäisyyden ajan tärkeimpiä ja vaativimpia lainsäädäntötoimia, nimittäin perustuslakiemme tarkistaminen. Kuitenkin meiltä hyvin runsaasti puuttuu sellaisia, perustuslakien ja niiden erillisten säännösten funktiota ja yhteiskunnallisia vaikutuksia koskevia selvityksiä, joita perustuslakiuudistuksen yhteydessä tarvittaisiin.⁹ Mainitsen seuraavassa eräitä selvityksiä kaipaavia kysymyksiä, jotka lyhyen miettimisen jälkeen tulevat mieleen.

Seitkarin ja Lindmanin tutkimukset ovat kylläkin valaisleet perustuslakiemme syntyä,¹⁰ mutta perusteellista tutkimusta siitä ideologiasta, joka on perustuslakiemme takana, ei ole vielä saatu aikaan. Liioin ei ole selvitetty, millaiseksi eduskunnan asema tosiasiasa on muodostunut sen käyttäessä lainsäädäntö- ja budjettivaltaa ja harjoittaessa hallituksen valvontaa. Ketkä meillä tosiasiasa käyttävät lainsäädäntövaltaa, eduskunta ja tasavallan presidentti, vaiko lakeja valmistelevat virkamiehet ja komiteat? Onko tuomioistuinlaitos todella riippumaton? Millainen ideologia ilmenee korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden tasavallan presidentille lakiehdotuksista antamista lausunnoista? Tutkimus perustuslakivaliokunnan toiminnasta perustuslakien tuloksijana on onneksi jo saatu alulle,¹¹ mutta ei selvityksiä siitä miten eduskunta tosiasiasa toimii, miten tehokas se on ja missä ovat kitkatekijät. Kansanedustajien yksityiset lausunnot vain antavat aavistella, ettei eduskunnan koko kapasiteetti ole tähän mennessä ollut käytössä. Ovatko perusoikeussäännökset vain »eduskunnan sisäistä oikeutta» vai soveltavatko myös tuomioistuimet ja muut viranomaiset edes joissain tapauksissa niitä? Millaisia ovat kansalaisten tosiasialliset oikeudet kouluissa, vankiloissa, huolto- ja lastensuojelulaitoksissa? Millaisiin säädöksiin ja määräyksiin perusoikeuksien rajoitukset perustuvat? Miten on joustava perustuslaista poikkeamismenettely vaikuttanut perustuslakikäsityksemme ja sitä kautta yhteiskunnan kehitykseen? Hidastanut vai jouduttanut? Millaiseksi on esimerkiksi kansalaisten omaisuudenturva muodostunut niissä valtioissa, joissa poikkeamismenettely ei ole käytössä?

Ongelma on nyt siinä, keiden pitäisi käydä selvittämään tuollaisia kysymyksiä: valtio-opin ja oikeussosiologian tutkijoidenko? Tätä puoltaisi se, että tus-

kin mikään mainitsemistani kysymyksistä on puhtaasti oikeusdogmaattinen. Vastaus ei kuitenkaan voi olla noin yksioikoinen.

Ensinnäkin: kokemus on osoittanut, etteivät varsinaiset yhteiskuntatieteilijät ole tähän asti riittävän syvällisesti kyenneet paneutumaan oikeussäntöjen problematiikkaan. Tämä ei ole ihmekään, sillä tuollainen paneutuminen edellyttäisi oikeastaan kaksoiskoulutusta, sekä yhteiskuntatieteellistä että oikeudellista.¹² Joka tapauksessa: »väljästi» asennoituvalla oikeustieteen tutkijalla on tällä hetkellä yhteiskuntatieteilijää parempi lähtökohta sellaisten kysymysten löytämiseen ja esittämiseen, jotka ovat olennaisia oikeusnormien ja yhteiskunnan vuorovai-
kutussuhteen tutkimisessa.

Toiseksi: ei pidä unohtaa sitä yhteiskuntatieteissä vallitsevaa ylikorostettua positivismia, jota Yrjö Ahmavaara kybernetiikka-kirjassaan on arvostellut. Varsinaisilla yhteiskuntatieteillä on taipumus paloitella tieteellisen tutkimuksen kohteena oleva alue kapeiksi lohkoiksi, joista sitten saadaan »varmaa tietoa», samalla kun ratkaisevastikin asioihin vaikuttavia seikkoja voi jäädä tarkastelun ulkopuolelle.¹³

Miten on sitten laita oikeustieteen puolella? Kaikista oikeustieteen haaroista ehkä valtiosääntöoikeus on tähän mennessä — perinteisen oikeusdogmatiikan tyylistä poiketen — sallinut itselleen harharetkiä aatehistoriaan, poliittiseen historiaan, yhteiskunnalliseen todellisuuteen. Tämä on vaikuttanut hedelmällisesti myös uusien kysymyksenasettelujen syntymiseen. Tämän hetken valtiosääntöjuristilla saattaa olla paremmat mahdollisuudet hankkia yleiskuva valtiosääntökokonaisuuden ja eri osien problematiikasta kuin nykyisillä politiikan tutkijoilla, jotka ovat sitoutuneet »varman tiedon» hankkimiseen kapeista osaluista. Toinen asia sitten on, että valtiosääntöjuristeilta on puuttunut välineitä vastausten löytämiseksi esittämilleen kysymyksille.

Palaan alkuun: ensiarvoista on se, millaisia kysymyksiä esitetään ja miten niihin vastataan. Kun näyttää siltä, että yhä enemmän siirrymme ongelmakeskeiseen tieteeseen, on tärkeää kehittää aina vain uusia tapoja, joilla samaan ongelmaan tai ongelmaryhmään voidaan käydä käsiksi. Tämä pitää paikkansa myös valtiosääntöproblematiikkaan nähden. Sen selvittämistä tuntuu aivan ilmeisesti jarruttavan, jos pidämme kiinni siitä perinteisestä tieteenalojen välisestä työnjaosta, joka tämän esityksen alkupuolella on hahmoteltu. Tärkeää on, että pystyisimme yhdistelemään eri tieteenaloille ominaisia metodeja ja lähestymistapoja, pitämättä esimerkiksi kiinni »puhtaasta» oikeustieteestä tai »puhtaasta» valtio-opista.¹⁴

Edelleen pidän sangen toivottavana kehityksenä sitä, että ryhmätyö otetaan vakavasti käyttöön yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa ja että esimerkiksi valtio-opin ja valtiosääntöoikeuden tutkijat yhdessä sanokaamme vaikka poliittisen historian, sosiologian ja sosiaalipsykologian tutkijain kanssa selvittelevät valtiosääntöisiä ongelmia. Tämä tietenkin edellyttää muun ohessa sitä,

että yliopistoissa ja tutkimuksen piirissä yleensäkin luovutaan ainakin nykyisessä laajuudessa korostamasta yksilöllistä suoritusta. Tärkeämpää, paljon tärkeämpää kuin meriittien hankkiminen yksityiselle tutkijalle on tutkimuksen tulos.

LÄHDEVIITTAUKSET

¹ Laajemmin tästä kysymyksestä ks. esim. Lars D. Eriksson, Rättslig argumentering och den dialetiska logiken (JFT 1966 s. 445 ss.) ja sama, Samhällstillvärd juridik (JFT 1968 s. 565 ss.)

² Ks. esim. Vilhelm Aubertin käsitystä oikeussosiologian tehtävistä, Rettssosiologi, (Oslo 1968, s. 14—15.)

³ Sven Lindman, Valtio-oppi. — Yhteiskuntatieteiden käsikirja II. Keuruu 1964. S. 953 ss.

⁴ Muutamat esimerkit puhunevat puolestaan. Tasavallan presidentin asemaa ovat sodanjälkeisenä aikana selvittelleet vain Paavo Kastari (Tasavallan presidentin asema, Porvoo 1961) ja Antero Jyränki (Sotavoimien ylin päällikkyyks, Helsinki 1967). Äskettäin on ilmestynyt painosta Mikael Hidénin väitöskirja eduskunnan oikeusasiamiehestä (Vammala 1970). Ilkka Saraviita on jo kauan valmistellut laajaa tutkimusta lepäämäänjättämisinstituutista. Esko Riepula, jonka perustuslakivaliokuntaa koskevaan tutkimukseen jäljempänä viitataan, on hänkin laatinut lisensiaattityönsä valtiosääntöoikeudesta (Verolakien säätäminen). Julkisoikeuden pro gradu-tutkielmana on Seppo Laakso esittänyt runsaasti uutta tietoa tarjoavan tutkimuksensa »Eduskunnan luottamus ja tasavallan presidentin vallankäyttö hallitusta muodostettaessa» (Tampereen Yliopiston Oikeustieteen laitoksen monistesarja 1/1970). Valtiosääntöpoliittista keskustelua ovat viime vuosina käyneet pääasiassa valtiosääntöjuristit, heistä perusteellisimmin ja ahkerimmin Lars D. Eriksson. Heikki Karapuun toimittamassa valtiosääntöä kriittisesti tarkastelevassa kirjassa Harvojen tasavalta (Helsinki 1970) on kirjoittajina neljä juristia ja kaksi sosiologia, valtio-opin tutkijoita ei lainkaan.

Vertailun vuoksi mainittakoon, että Jan-Magnus Janssonin tutkimus eduskunnan perustuslakivaliokunnasta (Grundlagsutskottets funktioner vid riksdagarna 1939—52) ilmestyi jo 1954, sekä Pekka Nyholmin ja Jaakko Nousiaisen samoin eduskuntaa koskevat tutkimukset (Suomen eduskuntaryhmien koheesio vuosien 1948—51 vaalikaudella) (Eduskunta aloitevallan käyttäjänä) ilmestyivät molemmat 1961. Sen jälkeen on valtio-oppineiden panos tällä alalla ollut suhteellisen vaatimatonta. Mainittava on kuitenkin Jaakko Nousiaisen yleisesitys Suomen poliittinen järjestelmä, jonka uusissa painoksissa esitystä on jatkuvasti yksityiskohtaistettu.

⁵ Oikeustieteen nykyisestä tilasta ja tavoitteista en tällä paikalla voi siis antaa yhtä siistiä, järjestynyttä ja yhdenmukaista kuvaa kuin prof. Simo Zitting samalla paikalla yhdeksän vuotta sitten. Ks. Zitting, Valtioelämän oikeustieteellinen tutkimustapa (Politiikka 1961 s. 36 ss.)

⁶ Ks. mm. seuraavia puheenvuoroja: Aulis Aarnio, Juridisen tutkimuksen näköaloja (JFT 1969 s. 371 ss.) Antti Kivivuori, Oikeustieteen ongelmia (JFT 1969 s. 407 ss.) Lars D. Eriksson Värderingar, fakta och juridik (JFT 1969 s. 414 ss.) Aulis Aarnio, Om rättsvetenskapens satser (JFT 1969 s. 554 ss.), Antti Kivivuori, Om rättsvetenskapens problem (JFT 1969 s. 579 ss.), Antero Jyränki, Teesejä juridiikasta ja juristeista (Lakimies 1969 s. 880 ss.), Hannu Tapani Klami, Historialliset aspektit positiivisoikeudellisessa tutkimuksessa (Lakimies 1970 s. 46 ss.) ja Juha Tolonen, Muutamia näkökohtia oikeustieteen nykytilasta (Lakimies 1970 s. 138 ss.).

⁷ Lakimies 1969 s. 880 ss.

⁸ Ks. esim. Risto Jaakkolan selostamaa lainvalmisteluesimerkkiä: *Law in books & Law in action*, *Sociologia* 2/1969 s. 90 ss. Samaa tapausta Jaakkola selostaa Heikki Karapuun toimittamassa kirjassa Harvojen tasavalta (Helsinki 1970)

⁹ Tässä yhteydessä haluan mainita, etten pidä käyttökelpoisina Suomen oloissa niitä tutkimuksia, joita esimerkiksi USA:ssa on laadittu ja joihin valtio-opin tutkijat muissa maissa halukkaasti näyttävät turvautuvan. Oikeusjärjestykset ovat kansallisia, ja osa niihin liittyvästä problematiikasta on myös kansallista. Esimerkiksi tutkimuksista, jotka selvittävät USA:n korkeimman oikeuden roolia sikäläisen valtiosäännön tulkitsijana ei saa paljon apua meille, olot ovat siksi paljon erilaisia Suomessa ja USA:ssa. Toinen asia on sitten, jos jonkin seikan selvittämiseksi halutaan nimenomaan tehdä vertaileva tutkimus.

¹⁰ O. Seitkari, Eduskuntalaitoksen uudistus 1906, Suomen kansanedustuslaitoksen historia V, Helsinki 1958, s. 7 ss. ja Sven Lindman, Vuoden 1919 hallitusmuodon synty, Suomen kansanedustuslaitoksen historia VI, Helsinki 1968, s. 331 ss.

¹¹ Tutkimusta suorittaa hallintotiet.lis. Esko Rieppola Tampereen Yliopiston Oikeustieteen laitoksessa. Sen esityönä on ilmestynyt Seppo Laakso & Esko Rieppola, Eräitä perustietoja perustuslakivaliokunnan jäsenistöstä vv:n 1907—1969 valtiopäivillä, Tampereen Yliopiston Oikeustieteen laitoksen monistesarja 1/1969.

¹² Tuollainen kaksoiskoulutus taas on tunnetusti hankala hankkia. Kokemukset Tampereen Yliopistosta, jossa julkisoikeutta luetaan yhtenä aineena varsinaisten yhteiskuntatieteellisten aineiden joukossa, tuntuvat osoittavan, että vasta laudaturtason saavuttaminen *sekä* oikeustieteessä *että* jossain yhteiskuntatieteessä antaa mahdollisuuden käyttää tehokkaasti hyväksi toisen alan metodeja toisella alalla.

¹³ Ks. Yrjö Ahmavaara, Yhteiskuntatieteen kyberneettinen metodologia, Helsinki 1969, s. 9—13. — Tässä yhteydessä voin mainita esimerkin, joka ehkä valaisee tekstissä esittämäni. Myönnän, että etujärjestöjen painostuspolitiikkaa on mahdollista tutkia ja painostusta mitata selvittämällä 1) järjestöjen edustajien määrää erilaisissa »yhteiselimissä» ja 2) järjestöjen valtion viranomaisille lähettämien kirjelmien määrää ja laatua. Ks. Väinö Huuska, Etujärjestöjen painostuspolitiikka Suomessa, Porvoo 1968. Mutta siitä, miten eri ryhmät yhteiskunnassa vaikuttavat tärkeiden ratkaisujen tekoon, antaa ehkä sittenkin paremman kuvan jokin Åke Ortmarkin reportaasinomainen kuvaus (*Maktspelen i Sverige — ett samhällsreportage*, 2 uppl., Malmö 1967). En tietenkään tarkoita, että valtio-opin tutkijoiden tulisi ryhtyä kirjoittamaan pelkkää yhteiskuntareportaasia, mutta mielestäni Huuskan ja Ortmarkin kirjojen vertailu antaa aihetta mietteisiin.

¹⁴ Huomaan itse puhuneeni (Lakimies 1969 s. 888 ss.) vakaumuksen syvällä rintäänellä siitä, kuinka juridiikka muuttuu *tieteeksi*, kunhan siinä vain omaksutaan yhteiskuntatieteiden menetelmät. Ahmavaaran kybernetikka-kirjan lukeminen ennen tuon kirjoittamista olisi saanut minut suhtautumaan vähemmän kireästi »tieteen» ja »tieteellisyyden» käsitteisiin, vaikka se ei olisikaan muuttanut pääajatuksiani, metodien ja tavoitteiden monipuolistamista oikeustieteen piirissä.